

ОСИП МАНДЕЛЦАМ

1891 – 1938

ИЗБРАНИ СТИХОТВОРЕНИЯ

Превод от руски – Светлозар Жеков

* * *

За гърмящата доблест на бъдния век,
за човешкия праведен мир
от честта се лиших и от жребия лек
и напуснах аз вашия пир.

На плещите ми мята се век – вълкодав,
но по кръв съм не вълк единак,
по-добре ме пъхни като шапка в ръкав –
на сибирската шуба от сняг.

Ни страхливец да видя, ни хорски позор,
ни на кости стросени кръвта,
да сияят лисици сред снежен простор
с красота първобитна в нощта.

Енисей нека зърна в студения мрак,
оня бор до звезда извисен
и защото по кръв съм не вълк единак,
само равен ще свърши със мен.

7-28 март 1931, финал 1935

* * *

Какво да правя, тяло – с теб дарен,
така единно си във всичко с мен?

За радостта, че жив съм, че горя,
кому, кажете, да благодаря?

Но сам не съм – и градинар, и цвят
съм аз в тъмницата на тоя свят.

ИЗБРАННОЕ

* * *

За гремучую доблестъ грядущих веков,
За высокое племя людей
Я лишился и чаши на пире отцов,
И веселья, и чести своей.

Мне на плечи кидается век-волкодав,
Но не волк я по крови своей,
Запихай меня лучше, как шапку, в рукав
Жаркой шубы сибирских степей.

Чтоб не видеть ни труса, ни хлипкой грязцы,
Ни кровавых костей в колесе,
Чтоб сияли всю ночь голубые песцы
Мне в своей первобытной красе.

Уведи меня в ночь, где течет Енисей
И сосна до звезды достает.
Потому что не волк я по крови своей
И меня только равный убьет.

7-28 марта 1931, конец 1935

* * *

Дано мне тело – что мне делать с ним,
Таким единым и таким моим?

За радость тихую дышать и жить
Кого, скажите, мне благодарить?

Я и садовник, я же и цветок,
В темнице мира я не одинок.

По хладните стъкла на вечността
дъхът ми топъл вече затрептя,

И в него цялата ще се вгради
картината незнайна отпреди.

И нека миг след миг текат в порой –
в мътилката не ще изчезне той!

1909

SILENTIUM

Не е родена още тя –
и музика, и слово дивно,
и всичко живо неразривно
все още свързва в същността.

Морето диша безметежно,
безумно светъл е денят,
лазурно-черният съсъд
е в пяна люляково-снежна.

Първоначална немота
устата моя да познае,
кристална нота тъй витае
с вродена звънка чистота!

Венеро, остани си пяна,
пак слово, музика бъди,
душа, в душа се прероди
с изконната природа сляна!

1910

* * *

Не съм аз чул гласа на Осеана,
ни вкусвал съм старинните вина, –
защо ми се присънва пак поляна
и пак шотландска кървава луна?
Ту гарван, ту пък арфа непозната
дочувам сред зловеща глухота
и с шарфове развети под луната
дружинници се мяркат във нощта.
Блуждаещите сънища в наследство
от чуждите певци получих аз;
от родството и скучното съседство
презрително отказваме се с вас.
И не едно съкровище след време
правнукът от забрава ще спаси,
и чужда песен някой скалд ще вземе,
и като своя ще я огласи.

* * *

И Шуберт сред вълни, и Моцарт в птичи трели,
и Гьоте свирка по пътеката надул,
и Хамлет, мислейки със стъпки неумели,
сверявали са все с тълпата своя пулс.

На стекла вечности уже легло
Мое дыхание, мое тепло.

Запечатлеется на нем узор,
Неузнаваемый с недавних пор.

Пускай мгновения стекает муть –
Узора милого не зачеркнуть.

1909

SILENTIUM

Она еще не родилась,
Она и музыка и слово,
И потому всего живого
Ненарушаемая связь.

Спокойно дышат моря груди,
Но, как безумный, светел день.
И пены бледная сирень
В черно-лазоревои сосуде.

Да обретут мои уста
Первоначальную немоту,
Как кристаллическую ноту,
Что от рождения чиста!

Останься пеной, Афродита,
И, слово, в музыку вернись,
И, сердце, сердца устыдись,
С первоосновой жизни слито!

1910

* * *

Я не слышал рассказов Оссиана,
Не пробовал старинного вина, –
Зачем же мне мерещится поляна,
Шотландии кровавая луна?
И перекличка ворона и арфы
Мне чудится в зловещей тишине,
И ветром развеваемые шарфы
Дружинников мелькают при луне!
Я получил блаженное наследство –
Чужих певцов блуждающие сны;
Свое родство и скучное соседство
Мы презирать заведомо вольны.
И не одно сокровище, быть может,
Минуя внуков, к правнукам уйдет,
И снова скальд чужую песню сложит
И как свою ее произнесет.

* * *

И Шуберт на воде, и Моцарт в птичьей гаме,
И Гете, свищущий на вьющейся тропе,
И Гамлет, мысливший пугливыми шагами,
Считали пульс толпы и верили толпе.

Преди дървото са листата закръжили
и преди устните разнесе се е глас,
и тези, на които сме се посветили,
черти са придобили преди нас.

1934

* * *

Само в детските книги вгльбен,
само детски мечти да лелея,
всичко възрастно в мен да разсея,
да въстана от скръбния плен.

Аз живота до смърт съм презрял,
вече нищо не иска сърцето,
но обичам земята си клета –
само нея с любов съм познал,

В люлка дървена ти ме люля,
мое детство в градини далечни.
И елите – високи и вечни,
оживяват сред сънна мъгла.

1908

* * *

Твоя образ, смутен и нетраен,
как в мъглата да усетя аз?
"Господи!" – неволно казах, смаян,
че по грешка казах го на глас.

Твойто име като птица бяла
излетя от моите гърди.
И зад мене – клетка опустяла,
а пред мен – мъглата отпреди.

1912

Быть может, прежде губ уже родился шепот,
И в бездревесности кружились листья,
И те, кому мы посвящаем опыт,
До опыта приобрели черты.

1934

* * *

Только детские книги читать,
Только детские думы лелеять,
Все большое далеко развеять,
Из глубокой печали восстать.

Я от жизни смертельно устал,
Ничего от нее не приемлю,
Но люблю мою бедную землю
Оттого, что иной не видал.

Я качался в далеком саду
На простой деревянной качели,
И высокие темные ели
Вспоминаю в туманном бреду.

1908

* * *

Образ твой мучительный и зыбкий,
Я не мог в тумане осязать.
"Господи!" сказал я по ошибке,
Сам того не думая сказать.

Божье имя, как большая птица,
Вылетело из моей груди.
Впереди густой туман клубится,
И пустая клетка позади...

1912